ח ושמרתם את־דברי הברית הזאת ועשיתם
אתם למען תשכילו את כל־אשר תעשון:
ט אתם נצבים היום כלכם לפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם
זקניכם ושטריכם כל איש ישראל: טפכם נשיכם וגרך אשר
יא בקרב מחניך מחטב עציך עד שאב מימיך: לעברך בברית
יהוה אלהיך ובאלתו אשר יהוה אלהיך כרת עמך היום:
יב למען הקים־אתך היום לו׳ לעם והוא יהיה־לך לאלהים כאשר
דבר־לך וכאשר נשבע לאבתיך לאברהם ליצחק וליעקב:
יג ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את־הברית הזאת ואת האלה
יד הזאת: כי את־אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני יהוה אלהינו
טו ואת אשר איננו פה עמנו היום: כי־אתם ידעתם את אשר־
ישבנו בארץ מצרים ואת אשר־עברנו בקרב הגוים אשר
טז עברתם: ותראו את־שקוציהם ואת גלוליהם עץ ואבן כסף
יז וזהב אשר עמהם: פן־יש בכם איש או־אשה או משפחה או־
שבט אשר לבבו פנה היום מעם יהוה אלהינו ללכת לעבד
את־אלהי הגוים ההם פן־יש בכם שרש פרה ראש ולענה:
יח והיה בשמעו את־דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר
שלום יהיה־לי כי בשררות לבי אלך למען ספות הרוה את־
יט הצמאה: לא־אבה יהוה סלח לו כי אז יעשן אף־יהוה וקנאתו
באיש ההוא ורבצה בו כל־האלה הכתובה בספר הזה ומחה
כ יהוה את־שמו מתחת השמים: והבדילו יהוה לרעה מכל
שבטי ישראל ככל אלות הברית הכתובה בספר התורה
כא הזה: ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם
והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה וראו את־מכות הארץ ההוא
כב ואת־תחלואיה אשר־חלה יהוה בה: גפרית ומלח שרפה
כל־ארצה לא תזרע ולא תצמח ולא־יעלה בה כל־עשב
כמהפכת סדם ועמרה אדמה וצביים אשר הפך יהוה באפו
ובחמתו:
כג ויתשם יהוה מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול
כד וישלכם אל־ארץ אחרת כיום הזה: הנסתרת ליהוה אלהינו
והנגלת לנו ולבנינו עד־עולם לעשות את־כל־דברי התורה
א הזאת: והיה כי־יבאו עליך כל הדברים האלה
הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל־לבבך בכל־
ב הגוים אשר הדיחך יהוה אלהיך שמה: ושבת עד־יהוה
אלהיך ושמעת בקולו ככל אשר־אנכי מצוך היום אתה
ג ובניך בכל־לבבך ובכל־נפשך: ושב יהוה אלהיך את שבותך
ורחמך ושב וקבצך מכל־העמים אשר הפיצך יהוה אלהיך
ד שמה: אם־יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך יהוה
ה אלהיך ומשם יקחך: והביאך יהוה אלהיך אל־הארץ אשר־
ו ירשו אבתיך וירשתה והיטבך והרבך מאבתיך: ומל יהוה
אלהיך את־לבבך ואת־לבב זרעך לאהבה את־יהוה אלהיך
ז בכל־לבבך ובכל־נפשך למען חייך: ונתן יהוה אלהיך את
ח כל־האלות האלה על־איביך ועל־שנאיך אשר רדפוך: ואתה
תשוב ושמעת בקול יהוה ועשית את־כל־מצותיו אשר אנכי
ט מצוך היום: והותירך יהוה אלהיך בכל מעשה ידך בפרי
בטנך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטבה כי ישוב יהוה
לשוש עליך לטוב כאשר־ששׂ על־אבתיך: כי תשמע
בקול יהוה אלהיך לשמר מצותיו וחקתיו הכתובה בספר
התורה הזה כי תשוב אל־יהוה אלהיך בכל־לבבך ובכל־
נפשך:

ראשון נצבים כי

יא כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום
יב לא־נפלאת הוא ממך ולא־רחוקה הוא: לא בשמים הוא
לאמר מי יעלה־לנו השמימה ויקחה לנו וישמעינו אתה
יג ונעשנה: ולא־מעבר לים הוא לאמר מי יעבר־לנו אל־עבר
יד הים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה: כי־קרוב אליך הדבר
מאד בפיך ובלבבך לעשתו: ראה נתתי לפניך
טו היום את־החיים ואת־הטוב ואת־המות ואת־הרע: אשר
אנכי מצוך היום לאהבה את־יהוה אלהיך ללכת בדרכיו
ולשמר מצותיו וחקתיו ומשפטיו וחיית ורבית וברכך יהוה
אלהיך בארץ אשר־אתה בא־שמה לרשתה: ואם־יפנה
לבבך ולא תשמע ונדחת והשתחויתָ לאלהים אחרים
ועבדתם: הגדתי לכם היום כי אבד תאבדון לא־תאריכן
ימים על־האדמה אשר אתה עבר את־הירדן לבוא שמה
לרשתה: העדתי בכם היום את־השמים ואת־הארץ החיים
והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען
תחיה אתה וזרעך: לאהבה את־יהוה אלהיך לשמע בקלו
ולדבקה־בו כי הוא חייך וארך ימיך לשבת על־האדמה
אשר נשבע יהוה לאבתיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת
להם:

קריאת לג

יח ואנכי הסתר אסתיר
פני ביום ההוא על כל־הרעה אשר עשה כי פנה אל־אלהים
יט אחרים: ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את־בני
ישראל שימה בפיהם למען תהיה־לי השירה הזאת לעד בבני
כ ישראל: כי־אביאנו אל־האדמה אשר־נשבעתי לאבתיו זבת
חלב ודבש ואכל ושבע ודשן ופנה אל־אלהים אחרים ועבדום
כא ונאצוני והפר את־בריתי: והיה כי־תמצאן אתו רעות רבות
וצרות וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפי
זרעו כי ידעתי את־יצרו אשר הוא עשה היום בטרם אביאנו
כב אל־הארץ אשר נשבעתי: ויכתב משה את־השירה הזאת
כג ביום ההוא וילמדה את־בני ישראל: ויצו את־יהושע בן־
נון ויאמר חזק ואמץ כי אתה תביא את־בני ישראל אל־
הארץ אשר־נשבעתי להם ואנכי אהיה עמך:

אחרון נצבים

תורה שתשתכח מישראל שנאמר הנה ימים באים נאם ה׳ אלהים והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה׳ וכתיב ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח ישוטטו לבקש את דבר ה׳ ולא ימצאו דבר ה׳ וו הלכה דבר ה׳ זה הקץ דבר ה׳ זו נבואה

תניא רבי שמעון בן יוחי אומר הם ושלום שתשתכח תורה מישראל שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו אלא מה אני מקיים ישוטטו לבקש את דבר ה׳ ולא ימצאו שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחר:

22. ... לא לחינם הוא שלית דברו בישראל ב״חפץ־החיים״ לטהרת הדיבור...״ רבינו, לנהיכות ישראל א, עמ׳ מב. ״הדאגה לכלל־ישראל ולשלימות קדושת ה״ו מופיעה היא כתפקיד שהוטל עליו, כשליחות דורית: יש לנקות את הדיבור הישראלי, לסדר כתורה וכמצוה את ההידברות בין בני עם־ד׳, לכונן כהוגן את רוחם הממללה וכזה את נפשם החיה...״ שם ב, עמ׳ ד.

מודיעים לנו

חז״ל שהמספר לשון הרע כאילו כופר בעיקר[23]. יש לפעמים ״צדיקים״ המכנים אחרים בשם כופרים; אך אריכים הם קודם לברר לעצמם אם אמנם נזהרים הם בלשון הרע! הצד הפנימי של האדם מתגלה בדיבור, וכשהוא מכניס טומאה בכח הדיבור, זאת היא ההריסה הנוראה ביותר, הריסת עצמיות האדם.

ד. מקרא ראשון ראה

ד ואולך אתכם
ארבעים שנה במדבר. אמר ר׳
יהודה בא וראה ענותנותו של
הקדוש ברוך הוא. בנהג שבעולם
אדם יש לו בן והוא טוענו, אם
מצער אותו מיד הוא משליכו.
כביכול הקדוש ברוך הוא אינו כן,
אלא היו ישראל במדבר ארבעים
שנה והיו מכעיסין אותו והוא
טוענן, מנין שנאמר (דברים א לא)
במדבר אשר ראית וגו׳. דבר אחר,
אמר ריש לקיש מהו אשר נשאך, נשאן וגדלן, שעשה אותן
כאלוהות שנאמר (תהלים סב ז) אני אמרתי אלהים אתם. דבר
אחר, אמר ר׳ שמעון בן יוחאי בנהג שבעולם אדם אם יש לו
בן נותנו לשפחה שתניקהו, ואם אין לו שפחה נותנו למיניקה,
וכמה היא מיניקה אותו שתים ושלש שנים. כביכול הקדוש
ברוך הוא אינו כן, אלא (ישעיה מו ד) ועד זקנה אני הוא ועד
שיבה אני אסבל וגו׳. אמר להם הקדוש ברוך הוא בני חייכם
כשם שגדלתי אתכם בעולם הזה כך אני מגדל ומיקר אתכם
לעתיד לבא, מנין שנאמר (ירמיה לא יט) הבן יקיר לי אפרים וגו׳.

ה. מפטיר ראה

תנו רבנן
בזמן שישראל שרויין בצער ופירש אחד מהן
באין שני מלאכי השרת שמלוין לו לאדם
ומניחין לו ידיהן על ראשו ואומרים פלוני זה
שפירש מן הצבור אל יראה בנחמת צבור
תניא אידך בזמן שהצבור שרוי בצער אל
יאמר אדם אלך לביתי ואוכל ואשתה ושלום
עליך נפשי ואם עושה כן עליו הכתוב אומר
והנה ששון ושמחה הרוג בקר ושחוט צאן
אכול בשר ושתות יין אכול ושתו כי מחר נמות מה כתיב בתריה ונגלה באזני
ה׳ צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון עד כאן מדת בינונים אבל
במדת רשעים מה כתיב אתיו אקחה יין ונסבאה שכר והיה כזה יום מחר
מה כתיב בתריה הצדיק אבד ואין איש שם על לב כי מפני הרעה נאסף
הצדיק אלא יצער אדם עם הצבור שכן מצינו במשה רבינו שציער עצמו
עם הצבור שנאמר וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה
וכי לא היה לו למשה כר אחת או כסת אחת לישב עליה אלא כך אמר משה
הואיל וישראל שרויין בצער אף אני אהיה עמהם בצער וכל המצער עצמו
עם הצבור זוכה ורואה בנחמת צבור

ו. מפטיר ראה

ת״ר כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה אמרו עתידה
תורה שתשתכח מישראל שנאמר הנה ימים באים נאם ה׳ אלהים והשלחתי
רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה׳ וכתיב
ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח ישוטטו לבקש את דבר ה׳ ולא ימצאו
דבר ה׳ זו הלכה דבר ה׳ זה הקץ דבר ה׳ זו נבואה

ז. מפטיר ראה

אמר מהכא אמור לחכמה אחותי את
ומורע לבינה תקרא
יעשה מורעים לתורה
רבא אמר עשה מועדים לתורה
והיינו דאמר (ח) אבדימי בר חמא בר חסא
מאי דכתיב לא בשמים היא ולא מעבר לים
היא לא בשמים היא שאם בשמים היא אתה
צריך לעלות אחריה ואם מעבר לים היא
אתה צריך לעבור אחריה רבא אמר לא
בשמים היא לא תמצא במי שמגביה
דעתו עליה כשמים ולא תמצא במי שמרחיב
דעתו עליה כים רבי יוחנן אמר לא בשמים
היא לא תמצא בגסי רוח ולא מעבר לים
היא לא תמצא לא בסחרנים ולא בתגרים:

8. רש״י

פן יש בכם. שמא נ יש בכם: אשר
לבבו ס פנה היום. מלקבל עליו הברית: שרש פרה
ראש ולענה. שרש מגדל עשב מר ע כגידול שהם מריס
כלומר מפרה ומרבה רשע בקרבכם: (יח) והתברך
בלבבו. לשון ברכה, יהפוך כלבו ברכת שלום פ לשעבר
לשמר לא יכולתוני קללות הללו אך שלום יהי׳ והתברך.
בנדיר״ל שוי״ל כלעז [ווירך זיך ושנגטן]. כמו והתנלל,
והתפלל: בשררות לבי אלך. כמדלית לבי. כמו
(כמדבר כד) תשורנו ולא קרוב, כלומר מה שלבי רוחה
לעשות: למען ספות הרוה. לפי שהוסיף לו פורעניות
צ על מה שעשה על הנה כשונג והייתי מעביר עליהם
ונורש עתה שהגרפס עם המזוין ק ואחרע ממנו
הכל. וכן תרגם אונקלוס כדיל לאוספא ליה חטאי
שלותא על דזנותא, שהוסיף לו מיני הסגנות על הזדונות:
הרוה. שונג, שהוא עושה כאדם שכור שהוא עושה
שלא מדעת: הצמאה. שהוא עושה מדעת ונתאוה:

2. יג״ר ו׳ שוש אשיש ביהוה תגל נפשי באלהי כי
הלבישני בגדי־ישע מעיל צדקה יעטני כחתן יכהן פאר
יא וככלה תעדה כליה: כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה
תצמיח כן ו אדני יהוה יצמיח צדקה ותהלה נגד כל־הגוים:
א למען ציון לא אחשה ולמען ירושלם לא אשקוט עד־יצא
ב כנגה צדקה וישועתה כלפיד יבער: וראו גוים צדקך וכל־
מלכים כבודך וקרא לך שם חדש אשר פי יהוה יקבנו:
ג והיית עטרת תפארת ביד־יהוה וצנוף מלוכה בכף־אלהיך:
ד לא־יאמר לך עוד עזובה ולארצך לא־יאמר עוד שממה כי
לך יקרא חפצי־בה ולארצך בעולה כי־חפץ יהוה בך וארצך
ה תבעל: כי־יבעל בחור בתולה יבעלוך בניך ומשוש חתן על־
כלה ישיש עליך אלהיך: על־חומתיך ירושלם הפקדתי
שמרים כל־היום וכל־הלילה תמיד לא יחשו המזכירים את־
ו יהוה אל־דמי לכם: ואל־תתנו דמי לו עד־יכונן ועד־ישים
ח את־ירושלם תהלה בארץ: נשבע יהוה בימינו ובזרוע עזו
אם־אתן את־דגנך עוד מאכל לאויביך ואם־ישתו בני־נכר
ט תירושך אשר יגעת בו: כי מאספיו יאכלהו והללו את־יהוה
ומקבציו ישתהו בחצרות קדשי: עברו
בשערים פנו דרך העם סלו סלו המסלה סקלו מאבן הרימו
יא נס על־העמים: הנה יהוה השמיע אל־קצה הארץ אמרו
לבת־ציון הנה ישעך בא הנה שכרו אתו ופעלתו לפניו:
יב וקראו להם עם־הקדש גאולי יהוה ולך יקרא דרושה עיר לא
נעזבה: יחזיו סוף מי־זה ו בא מאדום חמוץ בגדים
מבצרה זה הדור בלבושו צעה ברב כחו אני מדבר בצדקה
ב רב להושיע: מדוע אדם ללבושך ובגדיך כדרך בגת: פורה ו
דרכתי לבדי ומעמים אין־איש אתי ואדרכם באפי וארמסם
ד בחמתי ויז נצחם על־בגדי וכל־מלבושי אגאלתי: כי יום נקם
ה בלבבי ושנת גאולי באה: ואביט ואין עזר ואשתומם ואין
ו סומך ותושע לי זרעי וחמתי היא סמכתני: ואבוס עמים באפי
ז ואשכרם בחמתי ואורד לארץ נצחם: חסדי
יהוה אזכיר תהלות יהוה כעל כל אשר־גמלנו יהוה ורב־
ח טוב לבית ישראל אשר־גמלם כרחמיו וכרב חסדיו: ויאמר
ט אך־עמי המה בנים לא ישקרו ויהי להם למושיע: בכל־
צרתם לו צר ומלאך פניו הושיעם באהבתו ובחמלתו הוא
גאלם וינטלם וינשאם כל־ימי עולם.

3. ראם פיס א׳

הנה ו ימים באים נאם
אדני יהוה והשלחתי רעב בארץ לא־רעב ללחם ולא־
ב צמא למים כי אם־לשמע את דברי יהוה: ונעו מים
עד־ים ומצפון ועד־מזרח ישוטטו לבקש את־דבר־
יהוה ולא ימצאו:

ראם פיס ב׳ ג׳

ואגדתו על־ארץ יסדה הקרא למי־הים וישפכם
על־פני הארץ יהוה שמו:

ראם ראם ג׳

. ביום ההוא אקים את־סכת דויד הנפלת וגדרתי את־
פרציהן והרסתיו אקים ובניתיה כימי עולם: למען ירשו את־
שארית אדום וכל־הגוים אשר־נקרא שמי עליהם נאם־יהוה
עשה זאת: סוף ראם . ונטעתים על־אדמתם ולא יתשו
עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם אמר יהוה אלהיך:

ראשון ראה

ב׳ חפץ־החיים״ לטהרת הדיבור...״ רבינו, לנהיכות ישראל א, עמ׳ מב. ״הדאגה לכלל־ישראל ולשלימות קדושת ה״ו מופיעה היא כתפקיד שהוטל עליו, כשליחות דורית: יש לנקות את הדיבור הישראלי, לסדר כתורה וכמצוה את ההידברות בין בני עם־ד׳, לכונן כהוגן את רוחם הממללה וכזה את נפשם החיה...״ שם ב, עמ׳ ד.